

Голас Радзімы

ВЫДААННЕ БЕЛАРУСКАГА
ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ
З СУАЙЧЫННІКАМІ
ЗА РУБЯЖОМ

№ 19 (1026) Май 1968 г.

Год выдання 13-ы

Цана 2 кап.

Уд. Ірэнэапаўскага 9
Бібліятэка ім. Талстая

Май — цудоўны месяц! Першы яго дзень — свята вясны, дзень магутнай дэманстрацыі салідарнасці працоўных усяго свету ў барацьбе з цёмнымі сіламі рэакцыі.

Калі 79 гадоў назад рабочыя ўпершыню выйшлі на першамайскую дэманстрацыю змагацца за свае правы, ва ўсіх краінах панавалі капітал. Не было ніводнага месца на планеце, дзе б працоўныя маглі свабодна сабрацца, выказаць свае думкі і імкненні.

«Упершыню першамайскую маніфестацыю я бачыў дзесяцігадовым хлопчуком у 1905 годзе, — піша наш зямляк з Бельгіі Аляксандр Герман. — У ёй удзельнічала некалькі дзесяткаў рабочых. За прайшоўшыя 63 гады я бачыў у розных краінах грандыёзныя першамайскія дэманстрацыі з дзесяткамі тысяч удзельнікаў. І я веру, наступіць час, калі ўсе працоўныя аб'яднуюцца пад сцягам салідарнасці, разбурыўшы расавыя, класавыя і рэлігійныя перашкоды».

Цяпер ідзі Маркса і Леніна, якія сталі праграмай дзеяння працоўных, здзейснілі ўжо не толькі ў Савецкай краіне, але і ў шмат якіх краінах свету. Аб сіле гэтых ідэй вельмі трапна сказаў амерыканскі філосаф Джэймс Б. Ходжсан: «У Карла Маркса... не было ніводнага танка, ніводнага рэактыўнага самалёта або ракеты. І тым не менш яго шматлікія навуковыя працы з'яўляюцца асноўнай сілай, якая пагражае ў сучасны момант Захаду...»

Калі гітлераўская Германія напала на Савецкую краіну, фашысцкая армія мела больш, чым мы, танкаў і самалётаў. Але гітлераўская армія не мела галоўнай зброі — гуманнай мэты. Савецкую Армію маральна не зламала адступленне аж да Масквы і Волгі. Савецкі народ не паў духам, хоць вялікія прасторы краіны былі захоплены ворагам. І савецкі народ перамог. 9 мая 1945 года біты гітлераўскі генерал Кейтэль падпісаў акт аб капітуляцыі фашысцкай Германіі. І гэты вялікі дзень таксама майскі. З Першамайем у яго кроўная сувязь. Дружба народаў Савецкай краіны, салідарнасць з намі працоўных усяго свету ў барацьбе з азіраўлімі фашыстамі былі той жыццесцвярджаючай сілай, якая рабіла стойкімі франтавых і лясных салдат і падпольшчыкаў.

Уцалелыя гітлераўскія генералы ў ФРГ, рыхтуючыся да новага паходу, падбядзёраныя спагадлівай увагай амерыканскіх імперыялістаў, шукаюць прычын свайго ганебнага краху. Яны звалююць віну на мороз (савецкага салдата ён грэў, а не марозіў), на летнюю спякоту на Украіне і Каўказе (сонца не ўсіх аднолькава грэе), на дрэнныя дарогі (быццам яны дываном слаліся пад ногі салдатам Савецкай Арміі), абы толькі замаўчаць той факт, што іх біў, умела і базлітасна, салдат, узброены і магутнай ідэяй, і тэхнікай, што гэты салдат бараніў край, у якім сам уладарыў, бараніў савецкі лад, народжаны Вялікім Кастрычнікам.

У майскія дні наш народ з вялікай удзячнасцю і пашанай успамінае тых, з кім плячо да пляча змагаўся за вызваленне свайго краіны і ўсёй зняволенай Еўропы, — балгарскіх і польскіх, чэхаславацкіх і югаслаўскіх, італьянскіх і французскіх змагароў з фашызмам. Ён памятае аб подзвігах англійскіх, амерыканскіх, французскіх лётчыкаў, разам з якімі нашы сакалы бамбілі ваенныя аб'екты фашысцкай Германіі. Савецкія салдаты ўспамінаюць сустрэчу з амерыканскімі салдатамі на Эльбе. Арміі саюзнікаў перамагалі ў той вайне, бо салдаты ведалі, за што яны змагаюцца. Іх натхняла ідэя вызвалення прыгнечаных народаў з-пад гітлераўскага ярма. А сёння паражэнне ўзброеных да зубоў амерыканскіх салдат у В'етнаме выклікала ганебнай мэтай заправіл Пентагона. Арміям, у тым ліку і амерыканскай, якія змагаліся супраць гітлераўскіх орд, жадалі перамогі ўсе прагрэсіўныя людзі свету, у рады гэтых армій ішлі добраахвотнікі, сярод іх і нашы землякі ў ЗША, Канадзе і Англіі. А сёння маладыя амерыканцы спальваюць ваенныя білеты, не хочуць ехаць ваяваць у В'етнам, пратэстуюць супраць бруднай вайны, называюць амерыканскіх салдат забойцамі.

У дзень 1 Мая працоўныя ўсяго свету выказваюць сваю салідарнасць з в'етнамскім народам, з усімі народамі, якія змагаюцца з амерыканскім імперыялізмам. Салідарнасць і адзінства працоўных у гэтай барацьбе патрэбна, як паветра. Мы не павінны забываць, што ў змаганні супраць прагрэсу, міру і дружбы народаў рэакцыя таксама аб'ядноўвае свае чорныя сілы. Сёння амерыканскі імперыялізм, бонскі рэваншызм, ізраільскі экстрэмізм звліся ў адзін змяіны клубок, шыпяць і праграюць міру і свабодзе народаў. Найміты імперыялізму пры дапамозе друку, радыё, тэлебачання намаюцца выклікаць разлад у радах барацьбітоў за прагрэс і мір, атруціць працоўныя масы нацыяналістычным эгаізмам, пасеяць сярод народаў няўпэўненасць у сілах прагрэсу, прадставіць у чорным святле сацыялістычны лад жыцця.

Савецкі друк, дзень якога мы адзначаем 5 мая, савецкае радыё вядуць сваю работу з поўнай адказнасцю за лёс народаў. Вы не сустрэнеце на старонках нашых газет, у радыёперадачах заклікаў да рэваншу, новага перацелу свету, знявагі да людзей іншых нацыянальнасцей. Наш народ, выхаваны Камуністычнай партыяй у духу пралетарскага інтэрнацыяналізму, заняты стваральнай працай, імкнецца да міру і дружбы паміж народамі. Друк і радыё савецкага народа выказваюць яго светлыя мары і імкненні.

Вясна — найлепшая пара ў жыцці кожнага чалавека і ўсяго чалавецтва. З вясною ў сэрцы не страшны ніякія нягоды. З надзеяй у прагрэс чалавецтва пераможа зло і цемру.

Няхай жыве Май, Праца, Мір!

Чырвоныя сцягі, маляўнічыя транспаранты, веснавыя кветкі і шчырыя ўсмешкі ўпрыгожылі святочныя калоны мінчан.

На Цэнтральнай плошчы — падраздзяленні ракетнай тэхнікі.

ЧЫРВОНЫЯ СЦЯГІ

Гукі фанфар абвешчаюць аб пачатку ваеннага парада ў сталіцы Беларусі — Мінску.

Савецкая краіна адсвяткавала свой 50-ы свабодны Першамай. Многія нашы землякі, знаходзячыся за тысячы кіламетраў ад Радзімы, таксама сачылі за ўрачыстасцямі ў Маскве. Для іх гэтыя ўрачыстасці пачаліся адбіткам Крамлёўскіх вежаў на экранях тэлевізараў і гукамі пазыўных Інтэрбачання. Па сістэме «Арбіта» парад і дэманстрацыю на Краснай плошчы мелі магчымасць бачыць савецкія людзі, а таксама жыхары Сафіі, Варшавы, Бухарэста, Рыма і іншых зарубажных гарадоў.

Яркае, незабыўнае відовішча ўяўляла сабой Красная плошча раніцай 1 Мая. Яе трыбуны запоўнілі сотні людзей — перадавікі вытворчасці, вучоныя, дзеячы мастацтва, зарубажныя госці. К дзесяці гадзінам на цэнтральную трыбуну ўзняліся кіраўнікі партыі і ўрада, і міністр абароны СССР Маршал Савецкага Саюза А. Грэчка пачаў аб'езд войск. Прывітаўшы ўсіх удзельнікаў парада, А. Грэчка звярнуўся да прысутных з прамовай. «Савецкая краіна, уступішы ў другое

развіцця, адзначае сёлетні Першамай новымі здзяйсненнямі на шляхах да камунізма, — сказаў ён. — Высокімі тэмпамі развіваецца наша эканоміка, новых рубяжоў дасягнулі навука і тэхніка, расце дабрабыт і культура працоўных... На варце бяспекі Савецкай дзяржавы пільна стаяць нашы Узброеныя Сілы. Яны верна служаць свайму народу, вялікай справе камунізма».

Гучыць мелодыя Дзяржаўнага гімна Савецкага Саюза, грывіць артылерыйскі салют. Фанфарны сігнал — і пачынаецца першамайскі парад. Яго адкрываюць выхаванцы Маскоўскай ваенна-музычнай школы — юныя барабаншчыкі, а за імі праходзяць стройныя калоны слухачоў ваенных акадэміяў: акадэміі бранятанкавых войск імя Маліноўскага, інжынернай імя Дзяржынскага, паветранай імя Жукоўскага, будучыя камандзіры мотастраковых палкоў і дывізіяў акадэміі імя Фрунзе... Ідуць гвардзейцы, дэсантнікі, марская пяхота, выхаванцы Маскоўскага і Калінінскага сувораўскіх вучы-

лішчаў, леныградскія нахімаўцы.

Але вось зводны аркестр пакідае плошчу, і пачынаецца парад баявой тэхнікі. З'яўляюцца бронетранспарты — амфібіі і ўсюдыходы; «крылатая пяхота» — паветрана-дэсантныя падраздзяленні, узброеныя магутнай артылерыяй і танкамі; ствольная і рэактыўная артылерыя. За ракетчыкамі супрацьпаветранай абароны ідуць падраздзяленні тактычных і аператыўна-тактычных ракет. За імі — ракетныя падраздзяленні Ваенна-Марскога Флоту. Для ракет няма абмежаваных адлегласцяў, сіла іх нязмерна. Іх рухавікі даюць магчымасць несці тэрмаядзерны зарад, у многа разоў мацнейшы за агульную магутнасць выбуховых рэчываў, якія прымяняліся ва ўсіх войнах мінулых часоў.

Магутны паток брані і матораў змяняе маляўнічая шматтысячная дэманстрацыя працоўных сталіцы. Святочныя дэманстрацыі адбыліся ў гэты дзень ва ўсіх гарадах Савецкага Саюза.

Урачыста і радасна адзначыла Першамай і Беларусь —

◆ ПАДЗЕІ ◆ ЛЮДЗІ ◆ ФАКТЫ ◆ ПАДЗЕІ ◆ ЛЮДЗІ ◆ ФАКТЫ ◆

ЭЛЕКТРЫЧНЫЯ МІЛЬЯРДЫ

Электрастанцыі рэспублікі скончылі выпрацоўку чацвёртага мільярда кілават-гадзін электраэнергіі трэцяга года пяцігодкі. Гэта палавіна таго, што было выпрацавана за ўвесь 1965 год. Карэспандэнт БЕЛТА напрасіў начальніка Галоўнага ўпраўлення энергетыкі і электрыфікацыі пры Савецкім Міністраў БССР Я. Батвініка пракаменціраваць гэтую падзею.

— Энергетыка Беларусі, — сказаў Я. Батвінік, — развіваецца паскоранымі тэмпамі. За апошнія дзесяцігоддзі ў рэспубліцы пабудаваны і ўведзены ў дзеянне на поўную магутнасць Васілевіцкая і Бярозаўская ДРЭС, Полацкая ЦЭЦ. Рэканструяваны і расшыраны многія дзеючыя станцыі. Прырост энергетычных магутнасцей за гэты час амаль у тры разы перавысіў агульную магутнасць электрастанцый рэспублікі даваеннага, 1940 года. Створана адзіная Беларуская энергасістэма. Яна цяпер не толькі поўнаасцю забяспечвае рэспубліку электраэнергіяй, але і дае частку яе Прыбалтыцы. Украіне, Бранскай вобласці і дружалюбнай Польшчы.

Да канца пяцігодкі выпрацоўка электраэнергіі ў рэспубліцы дасягне 17 мільярдаў кілават-гадзін, гэта амаль у 1,3 раза больш, чым было выпрацавана яе ў Савецкім Саюзе за 1932 год.

◎

БЕЛАРУСЬ КУРОРТНАЯ

Сетка здрайніц рэспублікі хутка развіваецца. У мінулым годзе ўступілі ў строй новыя спальныя карпусы ў санаторыях «Крыніца», «Лётцы», галоўны корпус у клубам і сталовай у санаторыі імя Ул. І. Леніна пад Бабруйскам, дом адпачынку «Свіцязь».

У гэтым сезоне ў санаторыях і дамах адпачынку рэспублікі адпачнуць і напярэць сваё здароўе больш 127 тысяч чалавек — на 11,5 тысячы больш, чым у мінулым годзе.

ПРАЎНУКІ КАРЛА МАРКСА — У МУЗЕІ ІХ ВЯЛІКАГА ПРАДЗЕДА

Ганаровымі гасцямі Музея К. Маркса і Ф. Энгельса былі праўнукі Карла Маркса — Фрэдэрык Лонге, Рабер Лонге, Карл Лонге і Поль Лонге. Трое апошніх — у Маскве ўпершыню. Яны з цікавасцю азнаёміліся з экспазіцыяй.

Праўнукі К. Маркса выказалі сардэчную падзяку арганізатарам і супрацоўнікам музея.

Фрэдэрык Лонге — па прафесіі мастак — толькі што закончыў паездку па месцах жыцця Карла Маркса. Вынік яе — серыя малюнкаў і акварэляў, якія будуць прадстаўлены на выстаўцы, якая адкрываецца ў музеі.

— Масква — гэта горад будучага, які ўражае сваімі маштабамі, адчуваннем свабоды. Мы вельмі рады пабываць у краіне, дзе ажыццяўляюцца ідэі Маркса, нашага прадзеда. Гэтымі словамі выказалі свае ўражанні праўнукі Маркса.

ГЖАЦКУ—ІМЯ ПЕРШАГА КАСМАНАЎТА

З мэтай увекавечання памяці лётчыка-касманаўта СССР, Героя Савецкага Саюза палкоўніка Ю. А. Гагарына Прэзідыум Вярхоўнага Савета РСФСР пастанаваў перайменаваць горад Гжацк Смаленскай вобласці ў горад Гагарын і Гжацкі раён Смаленскай вобласці ў Гагарынскі раён.

ГАСЦЯМ БРЭСЦКАЙ ЦЫТАДЭЛІ

Добры падарунак да летняга сезона паднеслі аўтатурыстам будаўнікі. Здадзен у эксплуатацыю кемпінг «Брэсцкі». У паўночнай частцы крэпасці пабудавана 35 летніх катэджаў. У кожным з іх — па два пакоі. Усе домкі электрыфікаваны і радыёфікаваны. Есць камбінат бытавых паслуг, абсталявана стаячка для аўтамабіляў.

Завяршаецца будаўніцтва турысцкай базы «Белае возера» ў сасновым бары ў раёне трох азёр — Белага, Чорнага і Рагважнянскага.

«ЗАЙЧАНЯТЫ» ПЛЫВУЦЬ ЗА АКІЯН

На кантэйнерах адрасы замежных фірм: Францыі, Даніі, Англіі, Швейцарыі, ЗША. У кантэйнерах арыгінальныя цацкі, якія вырабляе Баранавіцкі

філіял Беларускага вытворчага аб'яднання «Мір», — «Зайчаныты», «Зайчаныты на прагулцы», «Зайчын дом», «Качачка». У гэтым годзе баранавіцкія майстры паставяць на сусветны рынак больш 10 000 штук цацак.

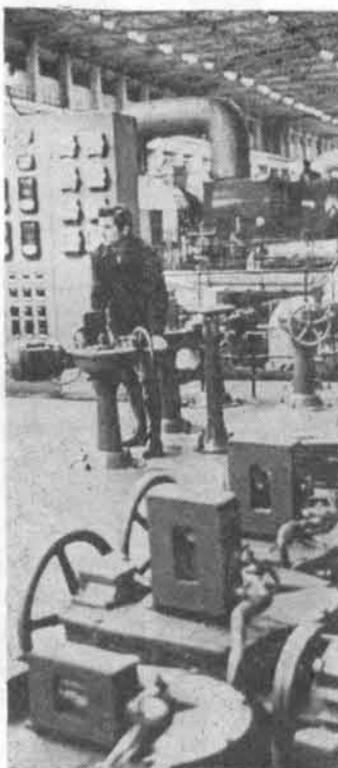
ТАНЦЮЮЦЬ ДАЦКІЯ АРТЫСТЫ

У Мінск на гастролі прыехалі вядомыя дацкія артысты, салісты Дацкага каралеўскага балета Сімона Кірстан і Флемінг Флінт. У шмат якіх краінах свету ведаюць іх аматары балетнага мастацтва.

Сімона Кірстан і Флемінг Флінт прынялі ўдзел у балете «Жызель» Дзяржаўнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета БССР.

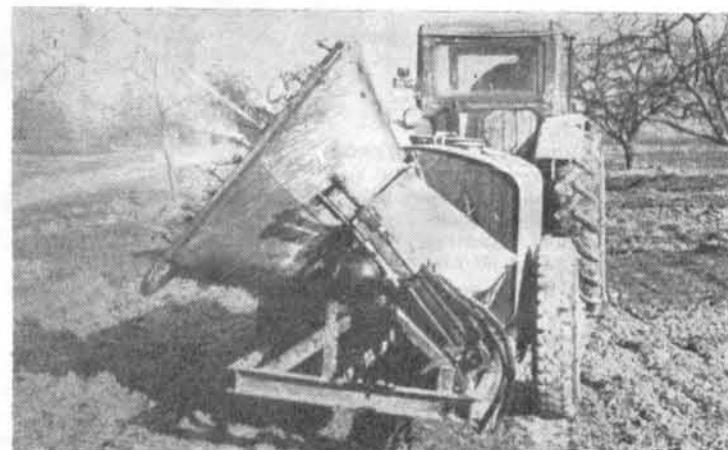
УСЁ ДЛЯ ЦЯБЕ, ЧАЛАВЕКІ!

22 краіны, 10 тысяч савецкіх і замежных фірм прымаюць удзел у міжнароднай выстаўцы «Інтэрбытмаш-68», якая адкрываецца ў маскоўскім парку

Бярозаўская ДРЭС. Агульны выгляд машынай залы.

Фота А. САСІНОЎСКАГА.

Здаўна славіцца Гомельшчына сваімі фруктовымі садамі. Цяпер у іх ідуць вясеннія работы. НА ЗДЫМКУ: апрацоўка саду ядахімікатамі ў калгасе «Чырвоная ніва» Брагінскага раёна.

Фота Ч. МЕЗІНА.

«Сакольнікі». Больш 50 тысяч экспанатаў, прадстаўленых на гэтым аглядзе, размесцяцца на плошчы амаль у 60 тысяч квадратных метраў. Гэтыя лічбы прывёў на прэс-канферэнцыі для савецкіх журналістаў дырэктар выстаўкі А. Паўленка.

Дэвіз выстаўкі — «Усё для цябе, чалавек!». Экспанаты расказваюць аб праблемах водазабеспячэння, каналізацыі, грузавой гаспадаркі, асвятлення і азелянення гарадоў, рабочых пасёлкаў і сёл, аб барацьбе з забруджваннем паветра, бытавым абслугоўванні насельніцтва.

У экспазіцыі Савецкага Саюза будзе паказана прадукцыя 400 прадпрыемстваў і арганізацый са 105 гарадоў краіны. Выстаўка працягнецца два тыдні. Для азнаямлення з ёй запрашаецца больш шасці тысяч спецыялістаў з усіх рэспублік Савецкага Саюза.

І ЯШЧЭ АДЗІН «НЁМАН»

Прыгажун «Нёман», зроблены рукамі чарнаморскіх карабелаў, рыхтуецца ў далёкую дарогу. Магутны акеанскі танкер будзе рабіць рэйсы ў замежныя краіны.

Гэта ўжо трэцяе па ліку мар-

скае судна, названае ў гонар цудоўнай беларускай рэчкі. На Балтыйскім моры плаваюць сярэдні рыбалоўны траўлер і рэфрыжэратар, на бортах якіх красуецца назва — «Нёман».

ГАСЦІННЫ МІЛАН

Славуты міланскі кірмаш, традыцыі якога ідуць з дваццятых гадоў нашага стагоддзя, заўсёды прыцягвае вялікую ўвагу. У Мілан, дзе адначасова з кірмашом праходзіла асамблея Італа-Савецкай гандлёвай палаты, прыбыла савецкая дэлегацыя на чале са старшынёй Усеаюзнай гандлёвай палаты СССР М. Несцеравым. М. Несцераў адзначыў, што Савецкі Саюз удзельнічае ў міланскіх кірмашах з 1948 года. Яны адгралі станоўчую ролю ў развіцці савецка-італьянскага гандлю. Візіт савецкай дэлегацыі і прыём у яе гонар супаў з правядзеннем на кірмашы Дня СССР.

АЛМАЗНЫ ФЛОТ

У касу капальні Ірэлях у Якуціі паступілі першыя караты дарагога камяня, здабытага плавучай фабрыкай алмазаў — драгай. У гэтым годзе «алмазная навігацыя» адкрылася тут намнога раней, чым у мінулым сезоне.

Ідуць беларускія фізкультурнікі.

рэспубліка, якая ідзе насустрач свайму залатому юбілею. Пасля парада войск Беларускай Чырвонасцяжнай ваеннай акругі Цэнтральную плошчу Мінска запоўніла юнацтва сталіцы — школьнікі. Сотні дзіцячых рук уздымаюць сцягі, кветкі і транспаранты з кароткім словам «Мір» на розных мовах свету.

Ганаровае права ісці ўперадзе святочных калон заваявалі ардэнаносныя калектывы трактарнага, аўтамобільнага заводаў і будаўнічага трэста № 5, а таксама пераможцы перадамайскіх сацыялістычных спаборніцтваў — рабочыя Мінскага завода аўтаматычных ліній і станкабудаўнічага завода імя Кастрычніцкай рэвалюцыі. У ра-

дах дэманстрантаў — чыгуначнікі і швейнікі, артысты мінскіх тэатраў і супрацоўнікі навукова-даследчых інстытутаў, ветэраны рабочага руху і студэнты. Сярод студэнтаў многа нашых сяброў з-за рубяжа: у Мінску вуліца моладзь з 39 краін свету.

68 год назад, 1 Мая 1900 года, рабочыя Мінска адзначылі Дзень салідарнасці працоўных першымі забастоўкамі, а яшчэ праз некалькі год выйшлі на вуліцы горада з патрабаваннем: «Далоў самадзяржаўе!». Гісторыю новай Беларусі, якую пачалі кавалі калісцы мінскія пралетарыі, сёння слаўнымі працоўнымі справамі пішуць іх дзеці і ўнукі, удзельнікі сёлетняй першамайскай дэманстрацыі.

Веснавое сонца раней звячайнага адзела нашы сады і бульвары ў зялёны ўбор. Два колеры пераважалі ў дзень свята ў беларускай сталіцы: чырвоныя сцягі Першамайскага сярэдняга дрэў. Спалучэнне, сімвалічнае для нашай рэспублікі, бо іменная з гэтых колераў складаецца яе нацыянальны сцяг. Да позняга вечара працягвалася свята і закончылася рознакаляровымі сузор'ямі першамайскага салюта.

МЕЛОДЫЯ БЫЛА АДНА

1-е Мая — міжнароднае свята працоўных, дзень салідарнасці працоўнага люду. Вось аб салідарнасці простых людзей мне і хочацца сёння раскажаць. Прыгадаю тое, што давялося самому спазнаць і перажыць юнаком у канцлагеры.

Вясной 1944 года ў час фашысцкай блакады Вягомльскага партызанскага краю я ў балоце згубіў бацькоў і трапіў у лапы фашыстаў, быў вывезены ў Германію.

У нашым лагеры была смуглявая прыгожая дзяўчына. Нягледзячы на голад, на цяжкую катаржную працу, яна не губляла, калі так можна сказаць у даным выпадку, аптымізму. Як толькі англа-амерыканскія самалёты наляталі бамбіць горад, ахоўнікі лагера заганялі нас, нявольнікаў, у доўгі бункер. Кругом грукочыць бомбы, дрыжыць зямля, бункер хадунцом ходзіць, а смуглявая прыгажуня стане на праходзе і гучна пяе песні. У любую мінуту бомбавы вал мог абрушыцца на бункер, людзі ведалі гэта, але ніхто не перапільваў спяваць, песні я абуджалі ў сэрцах нявольнікаў прагу да жыцця, прыгладшалі страх і голад.

Чаму я ўспомніў гэту спявачку? Усе нявольнікі ведалі, што яна цыганка. Усе ведалі, як адносіліся фашысты да цыган, але ніхто ў лагеры не выдаў смуглявую спявачку. Яе аберагалі, яе любілі. Шкада, што я не ведаю яе імя. Помню толькі, што яна асабліва добра спявала песню «Чыліта», смуглянку так і звалі ў лагеры — Чыліта.

Аднойчы лагэрныя ахоўнікі запрагалі мяне ў двухколку і загадалі везці сталярны інструмент у горад, там рабочая нямецкая каманда рамантавала дамы, часткова разбітыя англа-амерыканскай авіяцыяй. Калі я зацягнуў двухколку на месца, адзін пажылы немец, тоячыся ад іншых, сунуў мне ў кішэню бутэрброд. Розныя людзі былі і сярод немцаў.

Помніцца, як нявольнікі — бельгійцы, калі іх гналі на работу каля нашага лагера, імкнуліся перадаць нам праз калючы дрот ці кавалачак хлеба ці яблык. Перадачамі ад іншаземцаў мы, малыя нявольнікі, дзяліліся са старэйшымі. Не ведаю, ці перанёс бы я голад у канцлагеры, калі б не гэтая падтрымка. Хоць падтрымка была і нязначная, але ў мяне паяўлялася ўпэўненасць, што я не адзінокі, што ёсць людзі, не абякаваныя да лёсу майго і іншых нявольнікаў. Я тады ўспамінаў сваю настаўніцу Ганну Кузьмінічну, якая перад вайной напярэдадні першамайскіх свят гаварыла нам аб міжнароднай салідарнасці працоўнага люду. Справядлівасць яе слоў мне давалася правярць у горы.

Пад канец вайны фашысты прыгналі нас у горад Вуперталь. Там на высокай раўніне радамі стаялі баракі, абнесеныя калючай агарожай. Гэта раней быў перасылачны пункт, пад канец вайны фашысты ператварылі яго ў вялікі Інтэрнацыянальны канцлагер. Там былі рускія, італьянскія, французскія ваеннапалонныя, нявольнікі з розных акупіраваных фашыстамі краін. У бараках стаялі трох'ярусныя нары, але вязняў было так многа, што людзям не хапала месца ўночы. Спалі на праходах, пад нарамі, на ганку. І калі прыгналі вязняў нашага лагера, дзе было многа дзяцей, ваеннапалонныя

французы ўступілі нам, малым нявольнікам, свае нары. Амаль кожную ноч англа-амерыканская авіяцыя страшна бамбіла горад, які раскінуўся на некалькі дзесяткаў кіламетраў. Аднойчы ўночы бомбы пасыпаліся на канцлагер. Я выбег з барака і, збіты выбухавой хваляй, скаціўся з ганка. Мяне хтосьці схавіў за руку — «Ходзь ту, хлопак!» Прыхінуў да сцяны, засланіў сабой. Мы ляжалі ля барака. Воддаль гахнула бомба. Камякі зямлі і каменні шарахнулі па маім абаронцу. Ён застагнаў, але застаўся ляжаць. Калі бамбардзіроўка закончылася, мы сядзелі каля барака, спаць у тую ноч не пайшлі, думалі — яшчэ будзе налёт. Мой абаронца стагнаў ад болю, каменні былі вострыя, на галаве і руках яго кривавіліся раны. Я глядзеў на яго са шчырай прыязню і адначасова адчуваў сябе вінаватым перад ім: калі б ён не засланіў мяне, то гэтыя раны ад бомбавага выбуху былі б на мне.

Мой выратавальнік раскажаў мне, што ён паляк, сын яго загінуў у час Варшаўскага паўстання, а яго фашысты звезлі ў Германію.

Аднойчы фашысты сабралі жанчын і дзяцей з усяго лагера і пагналі на станцыю, пасадзілі ў абшарпаны бамбёжкім эшалон. Больш двух тыдняў вазілі нас пад моцнай аховай няведма для чаго. У дарозе многа нявольнікаў загінула ад налетаў англа-амерыканскай авіяцыі, дзеці паміралі ад голаду, бо есці зусім нічога не давалі.

Помню, неяк на святанні эшалон спыніўся ў незнаёмым горадзе. Чыгунка пралягала ў глыбокай катлавіне. Абапал катлавіны стаялі роўныя цагляныя домікі, чымсьці не падобныя на нямецкія. Мы тады не зналі яшчэ, што апынуліся ў галандскім горадзе Энсхедэ. Праз некаторы час мы ўбачылі, як з абодвух бакоў да эшалона пасыпаліся жанчыны, мужчыны. Гэта былі жыхары горада, галандцы. Кожны з іх трымаў ці бутэрброд, ці некалькі бульбін, ці гладыш малака. Канваіры адганялі галандцаў, стралялі, але стрымаць іх нельга было. Нявольнікі сыпанулі з вагонаў насустрач галандцам. Я выбраў зручны момант і ўцёк з эшалона. Зайшоў у невялікі домік. Мяне ветліва прынялі галандцы, накармілі. Я сеў у крэсла і заснуў.

Пакуль горад не занялі англічане, галандцы не пускалі мяне на вуліцу. Бо варта было фашысцкай адміністрацыі дазнацца, што галандская сям'я хавае рускага (нас там усіх з СССР звалі рускімі), ім бы пагражала жорсткая расправа. Пасля я даведаўся, што і іншыя галандскія сем'і хавалі нявольнікаў, не толькі тых, што ўцэклі з эшалона, але і іншых вязняў, якія ўцяклі з розных канцлагаў Германіі.

Запомнілася мне 1-е Мая 1945 года. Нікай святочнай дэманстрацыі ў горадзе Энсхедэ, вядома, не было. Але вечарам сабралася за сталом галандская сям'я, у якой я жыў. Пілі чай, гаварылі аб заканчэнні вайны. У заключэнне вячэры ціхенька прапывалі «Інтэрнацыянал». Яны спявалі па-галандску, я — па-руску. Мелодыя была адна.

А. СТАВЕР.

Сегодняшний номер — первый майский номер этого года — открывается передовой статьей «З ВЯСНОЙ У СЭРЦЫ». Начало мая ознаменовано для советских людей, как и для всех прогрессивных людей мира, двумя великими праздниками: Днем солидарности трудящихся всего мира и Днем Победы. У этих дней кровная связь. Дружба народов Советской страны, солидарность с нами трудящихся всего мира были той жизнеутверждающей силой, которая помогла сломить фашизм.

Много невзгод довелось перенести белорусскому писателю Алесю Ставеру в детстве, когда он был схвачен фашистами и отправлен в Германию, в концентрационный лагерь. И если удалось ему выжить — то только благодаря помощи и поддержке других узников лагеря, людей всех национальностей. Пленные бельгийцы старались передать через колючую проволоку кусочек хлеба или яблоко. Узник-поляк прикрывал мальчику своим телом во время бомбежек. Когда Ставеру удалось бежать, его приютила рабочая голландская семья. 1 мая 1945 года он сидел за столом со своими спасителями, и все вместе они тихонько пели «Интернационал» — на разных языках, но мелодия была одна («МЕЛОДИЯ БЫЛА АДНА», 3 стр.).

«ПЯЮ МОЙ НАФТАГРАД» (4—5 стр.) — так назвал свой очерк журналист Валентин Лукша, бывший комсомольский секретарь строительства Новоолоцкого нефтеперерабатывающего завода. 10 лет назад геологи добивались от Полоцка до места будущего завода 10 часов. Теперь это расстояние покрывается за 10 минут по гладкому асфальтированному шоссе. На пустыре выросли металлургические конструкции гигантского завода, а вокруг него — новый город белорусских химиков. Представители 25 национальностей работали на стройке. Когда автор очерка спросил у дагестанца Романа Осипова, что помогает людям творить чудеса, тот ответил: «Я знаю три самых надежных строительных материала: металл, бетон и дружба. Последний самый надежный».

Судьба Ивана и Ефросиньи во многом похожа на судьбы сотен белорусов, уехавших за океан на заработки. Корчезали джунгли в Парагвае, потом перебрались в Буэнос-Айрес. Ивану посчастливилось найти работу. Правда, квартира поглотила половину заработка, но продукты были дешевле и на одежду в теплой Аргентине не приходилось много тратить. Одно угнетало: страх за завтрашний день. Слово хозяина — и ты на улице. Поэтому решил Иван во всем себе отказывать, но сыновьям дать образование. Недоедал, недосыпал, попросил, чтобы на работе не отчисляли 10 процентов на пенсию, а сыновей выучил. Однако, став «синьорами», дети не пустили на порог своих бедных, необразованных родителей. Недавно Иван Степанович вернулся на Родину. Живет и работает в Бресте. Его портрет накануне 1 Мая вместе с портретами лучших строителей вывешен в рабочем клубе («ДЗЕЦІ СІНЬЕРА ІВАНА», 5 стр.).

Звание Почетного гражданина Братиславы присвоили жителю словацкой столицы Петру Марковичу Маролю — старшему преподавателю Белорусского института механизации сельского хозяйства. 29 марта 1945 года гвардейская дивизия под командованием полковника Мароля вступила на словацкую землю. Она обошла фашистов с севера, и враг вынужден был покинуть Братиславу, не успев привести в исполнение коварный план взрыва города. Петр Мароль принимал участие и в освобождении Брно и Праги. В 1965 и 1967 годах Петр Маркович гостил в Чехословакии, встречался там со своими боевыми друзьями («ГАНАРОВЫ ГРАМАДЗЯНІН БРАЦІСЛАВЫ», 6 стр.).

«НАРОДНЫЯ МАТЫВЫ, СУЧАСНЫЯ ФОРМЫ» (8 стр.) — это фоторепортаж с выставки декоративно-прикладного искусства, открывшейся в Минске. Свои произведения представили 152 автора — профессиональные художники, стеклоделы заводов «Неман» и имени Дзержинского, ткачи Оршанского льнокомбината и ковровых комбинатов Витебска и Бреста, народные умельцы из далеких деревень. Выставка, очень разнообразная по видам искусства, имеет одну характерную черту — она глубоко национальна. Всех мастеров привлекает народное искусство, и они охотно используют его принципы и приемы.

З кожным днём усё вышэй і вышэй уздымаюцца карпусы Гродзенскага завода капраляктаму. НА ЗДЫМКУ: мантаж калон сінтэзу аміяку з водакапраляктаму.

«ЛЯСНАЯ КАЗКА» ЧАКАЕ ГАСЦЕЙ

Сем год запар па запрашэнню Беларускага таварыства па культурных сувязях з суайчынікамі за рубяжом у Крыжоўцы пад Мінскам адпачывалі дзеці суайчынікаў з Англіі, Аўстрыі, Бельгіі, Галандыі, ФРГ, Італіі і Фінляндыі. Цяпер многім землякам вядома слова Крыжоўка, а ў тых, хто пабываў тут на адпачынку, відаць, назаўсёды засталася ў памяці. Вось і цяпер мне ўспамінаюцца ўсхваляваныя словы нашых юных гасцей, сказаныя імi ў час развітання з Крыжоўкай, з Мінскам, з савецкімі піянерамі.

1965 год. Чатырнаццацігадовая Тая Новак з Аўстрыі гаворыць на развітанай урачыстай лінейцы ў лагера:

«...Ну, чаму ўсё цікавае і добрае праходзіць так хутка? Я буду прасіць сваіх бацькоў, каб яны дазволілі мне зноў прыехаць у Савецкі Саюз, да вас, мае мілыя сябры. Я гавару вам толькі да пабачэння, спадзяюся, што мы яшчэ сустрэнемся...»

1966 год. Было гэта на вакзале горада Мінска. Да платформы перона падыйшоў поезд Масква—Берлін. Тамара Капурынская 12-ці год з ФРГ сказала:

«Калі б у мяне была магчымасць, я ўзяла б з сабой увесь гэты прыгожы Мінск разам з вамі, дарагія сябры. Як не хочацца ад'язджаць ад вас!»

Кранальным было развітанне з лагерам чатырнаццацігадзай Райлі Стрэмберг з Фінляндыі летам 1966 года. Яна не хацела садзіцца ў аўтобус, на якім адвозілі рэзят з Крыжоў-

кі на вакзал, плакала, прасіла пакінуць яе яшчэ хоць бы на некалькі дзён. Угаварылі, паехала. Мне давялося суправаджаць групу рэзят з Фінляндыі да Ленінграда. Знаходзячыся ўжо ў вагоне поезда Масква—Хельсінкі, Райлі падыйшла да мяне і са слязамі на вачах прагаварыла: «Вось грошы, якіх зберагла на білет. Вазьміце мяне з сабой у Мінск да рэзят, вельмі хочацца быць з імi».

1967 год. Барбара Палякова 14-ці год з Францыі:

«Гэта несумленна, чаму я павінна развітацца з лагерам, сябрамі, якіх я вельмі палюбіла? Сваё знаходжанне ў лагера я ніколі не забуду. Я даведлася, што такое піянерскі лагер, хто такія самі піянеры, я многа даведлася аб Савецкім Саюзе. І калі цяпер хто-небудзь там, у нас, дрэнна скажа аб вашай краіне і яе людзях, то я адкажу, што я была там і ведаю, што такое Савецкі Саюз, што там вельмі добра...»

У гэтым, 1968 годзе запрашаюцца ў Беларусь дзеці суайчынікаў з Англіі, Аўстрыі, ФРГ і Фінляндыі. Адпачываць яны будуць не ў Крыжоўцы, а побач, у піянерскім лагера «Лясная казка», які размешчаны ў лесе каля Ждановіч, у 12 кіламетрах ад Мінска.

Мы ўжо рыхтуемся да сустрэчы нашых юных гасцей. Ускладзена разнастайная праграма іх адпачынку і знаёмства з выдатнымі мясцінамі Мінска, яго ваколіц, Беларусі ў цэлым.

Рэзят пабываюць у тэатрах, палацах піянераў, у музеях, па-

знаёмяцца з жыццём савецкіх людзей, з дасягненнямі Беларусі за 50 год Савецкай улады, сустрэцца з беларускімі пісьменнікамі, артыстамі, з праслаўленымі людзьмі рэспублікі, пабываюць у калгасах і на прадпрыемствах, будуць прыняты ў Беларускае таварыства па культурных сувязях з суайчынікамі за рубяжом і ў Беларускае таварыстве дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі.

Важатыя і выхавацелі піянерскага лагера, супрацоўнікі таварыства і рэдакцыі газеты «Голас Радзімы» зрабляць усё магчымае, каб адпачынак гасцей быў прыемным і карысным.

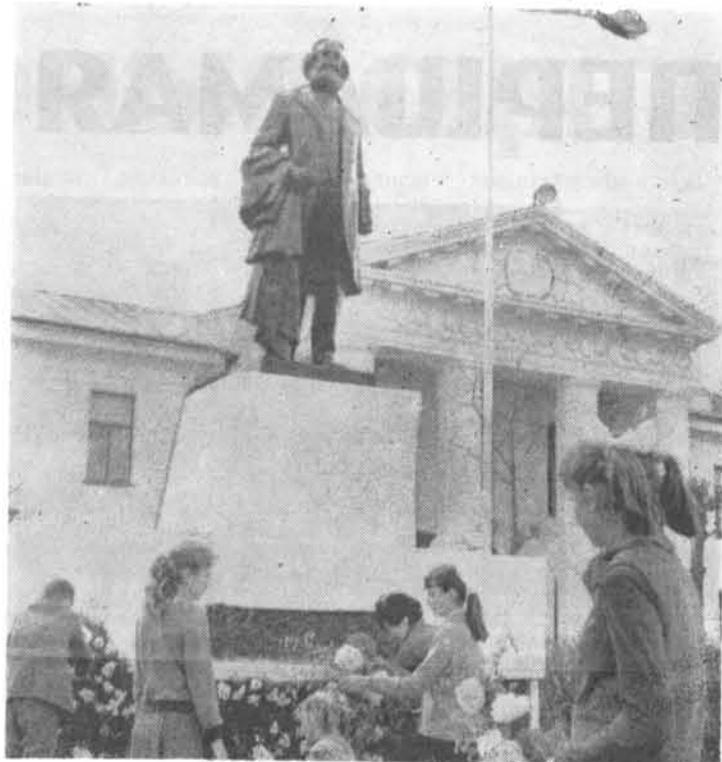
Дзеці з Англіі, ФРГ і Аўстрыі прыедуць у Брэст 1 ліпеня. Іх сустрэнуць супрацоўнікі таварыства і затым, пасля знаёмства з Брэстам, гераічнай Брэсцкай крэпасцю і лепшымі запаведнікамі Беларусі—Бела-вежскай пушчай, яны выедуць аўтобусам у Ждановічы.

Рэзят з Фінляндыі будуць сустрэты 1 ліпеня ў Ленінградзе і пасля знаёмства з горадам Леніна прыбудуць у Мінск, у «Лясную казку».

Мне хочацца параіць усім тым, хто прыедзе на адпачынак у «Лясную казку», каб яны развучылі болей песень і танцаў, таму што ім абавязкова прапануюць удзельнічаць у вясельных піянерскіх святах. А каб больш даведацца аб радзіме бацькоў—Савецкім Саюзе, трэба вывучаць і ведаць іх мову.

Да хуткай сустрэчы, нашы юныя сябры, у «Лясной казцы»!

П. ФРАЛОУ.

Ля помніка Карлу Марксу ў Лагойску (Мінская вобласць).

ПІШУЦЬ ЗЕМЛЯКІ

Вінішую вас за міжнародным працоўным святам 1 Мая. Добрых паспях у вашай плённай рабоце. Нам, што прымушаны жыць на чужыне, газета «Голас Радзімы» надае падзеіраць, аблягчае тугу па Радзіме.

Таяцяна РЫБЧЫНСКАЯ.

Англія.

Хаця мы жывём у далёкай Бразіліі, Бацькаўшчына заўсёды ў нашых сэрцах. Яе мы вітаем са святам вясны і працы — 1 Мая. Час ад часу да нас прыходзяць савецкія параходы. Мы сустракаемся з маракамі, глядзім савецкія кінафільмы. Гэта вялікая радасць — убачыцца са сваімі братамі.

Міхаіл ПАУЛЮКОВІЧ.

Бразілія.

Я оставил свою Родину отсталой и бедной, мне самому приходилось пахать деревянной сохой и бороной, а теперь мне пишут родные, что все изменилось в нашей деревне Гридьки. Осушены болота, женщины не ткнут и не прядут дома, не пекут хлеб: все покупают в магазине. Здешиним людям я с гордостью рассказываю, как живут мои родные и знакомые.

Поздравляю весь советский народ с праздником Первого мая!

Иван ШВЕД.

Аргентина.

Здесь, в Бельгии, в день 1 Мая дарят друзьям ландыши. Считается, что ландыш приносит счастье. Я желаю большого счастья всем советским людям.

Валентина ДАВИДОВИЧ.

Бельгия.

ПРАВОЕ ДЕЛО ВОСТОРЖЕСТВУЕТ

Здравствуйте, дорогие друзья! Здравствуй, любимая Родина!

Примите наши праздничные поздравления с днем весны и радости — с Первым мая! Через дымку расстойный представляем мы, как красиво и весело будет в эти дни на улицах Минска и нашего родного Бреста. Одни будут демонстрировать в праздничных колоннах, другие приветствовать их радостными улыбками.

Больно, что волей судьбы мы не с вами. Но мы всегда помним, что наша Родина — Советский Союз — самая лучшая, самая

могучая в мире и что она не покинула нас, заброшенных на чужбину.

А что происходит здесь, в «свободном мире»? Безработица и дороговизна растут, как на дрожжах, увеличивается армия бездомных. Капитал сам себе роет могилу. Мы аплодируем вьетнамским парням, которые своим героизмом перечеркнули планы американских агрессоров, и надеемся, что правое дело восторжествует.

Ваши заокеанские друзья Ирина и Алексей ГРИЦУКИ.

Канада.

ПЯЮ МОЙ НАФТАГРАД

Кнігаўкі стагналі за паўдзён:
— Пі-і-ць... Пі-і-ць...
— Пі-і-ць... Пі-і-ць...

Быў спякотлівы май 1958-га. Сонца стаяла ў зеніце. А на небе — ні хмурыні, ні званкай раніцай на левабярэжжа Заходняй Дзвіны ў пятнаццаці кіламетрах ніжэй па цяжэнню ад старажытнага Полацка прышоў першы атрад маладых энтузіястаў. Юнакам і дзяўчатам выпаў гонар пакласці пачатак новай галіне індустрыі Беларусі — нафтаміні.

Кожная будоўля пачынаецца з першага калка, з першай палаткі. Так было і на Нафтабудзе. Мне, піянеру будоўлі, дзесяць гадоў таму назад камсамольскаму сакратару трэста, міжволі неяк занатаваліся ў блакнот радкі:

Шэрыя кнігаўкі, быццам шэрыя зоры,
З шэрага неба падаюць ніц.

Шэрыя кнігаўкі хрыплагорлыя
Прасяць, настойліва прасяць: пі-і-ць!
Коціцца шэры парывісты вецер:

— Гу-у-у... Я бягу. Я бягу. Я бягу!
Быццам у доме,
У райкомаўскім кабінцеце

Было мне горача. Астыць не магу.
А навошта астыць?
Астыць, значыць, стаць,
Стаць шурпатым і шэрым каменем.

Лепш металам расплаўленым булькатаць,
Сталлю стаць. Сталь жыве вякамі.

Заставайцеся вечна нямымі ваганні,
Што ў дарозе далёкай ваяць.

На парозе — рабочае першае ранне.
На парозе — сталасць.

Гартаю ў памяці старонкі гераічнай эпапеі ўзвядзення нафтапрацоўчага завода і хімічнага камбіната. І міжволі прыгадваецца, як ад Полацка да Нафтабуда брыгада геалагаў Валянціна Крылова дабралася ў год нараджэння будоўлі... 10 гаўдзін. Сёння, дзесяць гадоў пазней, гэту адлегласць па шырокай асфальтаванай трасе перакрываеш за 10 хвілін. Памятаю, як удзень і ўночы гудзела пераправа. А за штурвалам катэра, што цягаў паром, сядзеў русы хлапец, нядаўні марак-балтыец Міша Іваноў, цяпер класны электрык.

Ужо цяльняшка выпціла да белі
(Відаць, расстаўся з Балтыкай даўно),
А тут Дзвіна віркамі каруселіць,

Уткнула хваля ў жвір халодны нос.
А катэр-рабацяга звышурочныя

Бурлачыць на рацэ, як неба, шэрай,
І з барж, электрарваркаю прастрачанаю,

Спаўзаюць «МАЗы» на зялёны бераг.

Плывуць машыны з левага на правы,
У хлопца на цяльняшцы — чорны пот.

Тут, на плячах паромнай пераправы,
Будоўля набірае разварот.

Будоўля набрала разварот... Узводзіліся першыя кварталы дамоў, узводзіліся аб'екты вытворча-тэхнічнай базы, заводскія карпусы. Першапраходцы будоўлі адчувалі сябе калумбамі, ганарыліся ёй, быццам адкрылі новую планету... Так, гэта сапраўды была зямля рамантыкаў, няўрымслівых шукальнікаў, як муляр Анатоль Гушча, тынкоўшчыца Каця Ніколіна, бетоншчык Антон Уласевіч, прараб Акім Карнышаў, механізатар Анатоль Крамень і іх калегі.

Вечарамі, сабраўшыся ля вогнішча, яны слухалі ад мясцовых жыхароў легенду аб тым, што быццам бы дзесяці за лясамі дрымучымі, за Дзвіною сіняй ёсць казачны горад шчасця і песень. Ім так хацелася, каб легенда стала явай. І яны працавалі

самааддана, творча. І быццам на дражджах, раслі гмахі.

Аднойчы, вяртаючыся з пляцоўкі, я спытаў у мантажніка дагестанца Рамана Ягуцілавіча Осіпава:

— Што ж дапамагае тварыць цуды?

— Дружба! — коратка адказаў той. — Я ведаю тры самыя надзейныя будаўнічыя матэрыялы: метал, бетон і дружба. Апошні — самы моцны.

Сапраўды, дружба. На Нафтабудзе плячо да пляча працуюць беларусы і рускія, украінцы і эстонцы, татары і азербайджанцы, прадстаўнікі 25 нацыянальнасцей.

Мінае рабочы дзень, але да глыбокай начы свеціцца вокны ў кабінце галоўнага архітэктара горада Усевалада Ізэргіна. Дойлід родам з Поўначы, скончыў тры гады таму назад Беларускае політэхнічнае інстытут і, як сотні яго таварышаў па студэнцкіх аўдыторыях, звязав свой лёс з Нафтаградам. Каторы ўжо вечар

Сядзелі дойдзі, як

пытальнікі,
Сядзелі дойдзі, як крукі,
Над неразгаданымі

пытаннямі:
— Дзе быць дзетсаду?
— І быць якім?

Сосны глядзяць у вокны жыхароў Наваполацка.

ІСПАНІЯ, МАЁ ЮНАЦТВА

У гэты дзень Андрэй Назаравіч Сяглюк вярнуўся дамоў пазней звычайнага. Затрымаўся на рабоце, каб скончыць цагляную кладку сцен калгаснага гаража.

— Тата, табе пісьмо! — сурэла яго на парозе дзесяцігадовая Тацянка.

— З Кранштата? Ад Вані?

— Не. Нярускімі літарамі напісана. Мама кажа — з-за граніцы.

Пісьмо з-за граніцы? Здаецца, няма там радні. Акінуў позіркам канверт: Варшава... Ян Стаскевіч... Так, прозвішча знаёмае. Але дзе ён сустракаўся з гэтым чалавекам? І раптам успомніў: паручнік Ян Стаскевіч, камандзір роты. Разам ваяваў у Іспаніі. Колькі год прайшло з таго часу!

Дрыжачымі рукамі ўскрыў канверт. Пісьмо на польскай мове, і разабрацца цяжкавата. Але сэнс зразумелы.

«Не ведаю, ці жывы ты. Пішу на ўсякі выпадак».

За вчэрэй Андрэй Назаравіч быў маўклівы, думаў аб пісьме, аб таварышах на Іспаніі, лёсам якіх цікавіцца варшавянін. Позна ўвечары, управіўшыся на гаспадарцы, дастаў з патаемнага кутка перавязаны крыж-на-крыж пачак дакументаў, фатаграфій, прысеў да стала.

У памяці свае законы. Чамусьці кожны раз, варта толькі разгарнуць скрутак, перад вачыма паўстае Аргенціна. Здалося, быццам не лампачка свеціць над сталом, а бязлітасна пячэ сонца. Зніклі кудысьці сцены — вакол лясныя зараснікі, праз якія суні змардаваных людзей пракладваюць чыгунку. І сярод іх ён, Андрэй Сяглюк, хлопец з вёскі Лясковачы, што непадалёк ад Іванава. Што прывяло яго сюды? Голад, беспрацоўе. Была такая думка: сабраць грошай, вярнуцца на Радзіму, прыкупіць зямліцы. У бацькі ж усяго дзесяціна на шэсць ратоў... Сем гадоў гнуў спіну на чужыне, а калі надумаў вярнуцца дамоў, грошай не знайшлося нават на дарогу.

Але Андрэй Сяглюк набіў нешта большае, чым сотня

другая пеза, — ён адолеў навуку класавай барадзбы. Забастоўкі, мітынгі, сходы ўмацоўвалі пралетарскую свядомасць, фарміравалі рэвалюцыйны светлагляд. Гэта прывяло беларускага хлопца ў рады Кампарты Аргенціны, вызначыла яго далейшы лёс.

Ішоў 1936 год. У Іспаніі ўзнялі мяцеж генералы-здроднікі. Рэгулярным часцам Франка процістаялі нешматлікія, неабучаныя, дрэнна ўзброеныя атрады рэспубліканцаў.

На абарону Іспанскай Рэспублікі адпраўляліся добраахвотнікі, прадстаўнікі розных краін і нацыянальнасцей, тыя, каго затым іспанцы сталі называць лепшымі людзьмі свету. З групай таварышаў паехаў у Іспанію і Андрэй Сяглюк.

Юнацтва маё, Іспанія! Ты дорага сэрцу ветэрана. Роднымі сталі і голыя скалы Пірэнеяў, і апельсінавыя гаі Каталоніі, і сцюдзёныя вятры Ламанчы, і блакіт Міжземнамор'я. І твой працалюбівы народ, які пазнаў смак свабоды і таму падхапіў дозвунг Даларэс Ібаруры: «Лепш памерці стоячы, чым жыць на каленях». І не віна народа ў тым, што ваенная перавага аказалася на баку франкістаў. Урады заходніх дзяржаў зрабілі ўсё, каб пазбавіць рэспубліку падтрымкай, зброй.

З болей пакідалі іспанскую тэрыторыю байцы-Інтэрнацыяналісты. Перайшоўшы пагранічны масток, кінуў сваю вінтоўку ў агульную кучу, да ног французскага капрала, і Андрэй Сяглюк. Інтэрніраваных байцоў загналі ў канцлагеры, за калочы дрот. Змрочныя баракі, дрэнная ежа, здэкі ахоўнікаў... Яшчэ горш стала, калі немцы акупіравалі Францыю. Для вішыйскага ўрада Петэна Інтэрбрыгадаўцы былі страшныя нават у лагерах. Рэжым стаў яшчэ больш суровым.

Затым раптам у царстве змроку бліснуў яркі прамень. Прыбылі прадстаўнікі Савецкага Саюза. Першы транспарт з добраахвотнікамі, якія нарадзіліся ў заход-

ніх абласцях Беларусі і Украіны, быў адпраўлены на Радзіму. Наступным эшалонам трэба было ехаць і Андрэю Сяглюку. Але ў гэты час Гітлер напаў на Савецкі Саюз, і шляхі на ўсход былі адрэзаны.

Сяглюк з некалькімі таварышамі вырашыў уцячы. Але куды? І вось нехта прапанаваў падацца ў Іспанію, а затым у Партугалію. Адтуль можна будзе дабрацца да Англіі.

Праз тры дні пераходзілі іспанскую граніцу. Ішлі ноччу. На адной са станцый селі ў поезд, які ішоў у Барселону. Тут іх арыштавалі жандары, кінулі ў турму «Карсель мадэль».

Пасля трохмесячнага зняволення ў турме ўцекачоў перавезлі ў канцлагер. Але і адгэтуль Сяглюк з адным з таварышаў наладзіў уцёкі. Дабраліся да партугальскай граніцы, перайшлі яе. У Лісабоне пашчасціла ўладкавацца на карабель, які ішоў у Глазга.

Здавалася, скончыліся нягоды. Але дзе там! У Англіі ўцекачоў зноў змясцілі за калочы дрот. Сяглюк настойліва патрабаваў сустрэчы з савецкім консулам. Яго адвялі туды пад канвоем. У консульстве ён распароў брыль шапкі, прад'явіў пасведчанне байца 13-й Інтэрнацыянальнай брыгады імля Яраслава Дамброўскага. Таварышы з Асацыяцыі былых Інтэрбрыгадаўцаў дапамаглі ўладкавацца на работу. А ў 1946 годзе А. Сяглюк вярнуўся на Радзіму.

...Андрэй Назаравіч узяў ліст паперы. Трэба напісаць адказ у Варшаву, расказаць аб сабе, таварышах, сваёй сям'і. Сын Іван — марак, дачка заканчвае сярэднюю школу, а Тацянка — у чацвёртым класе. Сам ён працуе мулярам у Іванаўскім міжкалгасбудзе. На яго рахунку ўжо многа калгасных пабудоў.

І яшчэ напісаць, што калі б зноў перад ім паўстаў выбар, ён, не задумваючыся, пайшоў бы ваяваць за часцце працоўнага народа.

В. МАЛАШЭЎСКІ.

Але ўсё ж самай вялікай гордасцю нафтаградцаў з'яўляюцца яго хімічныя волаты — нафтаперапрацоўчы завод і хімічны камбінат. Днём і ноччу мерна гудуць 50-метровыя аграмадзіны тэхналагічных калон. Ля пультаў кіравання ўстановак стаяць сёння нядаўнія піянеры будоўлі: той жа Анатоль Гушча, яго таварыш Антон Уласевіч, Кацярына Ніколіна. Учарашнія будаўнікі паспяхова скончылі нафталы тэхнікум і гаспадарамі ўвайшлі ў цэхі, узведзеныя іх рукамі.

Днём і ноччу ад шматлікіх эстакад заводаў адходзяць цяжкія з полацкімі нафтапрадуктамі — палівам, бітумам, змазачнымі матэрыяламі. Усяго з заводаўскага «чорнага золата» тут вырабляецца каля 30 відаў прадукцыі. Іх марка вядома далёка за межамі рэспублікі. Граніца пастаўкі ідзе ад Бе-

лага мора на поўначы, да Чорнага на поўдні, ад Балтыйскага на захадзе да сівога Урала на ўсходзе. І ўсё гэта — справа рук маіх аднагодкаў, людзей крылатай мары, якім сёння, сонечнай маёвай раніцай, асабліва радасна, бо яны — юбіляры. Дзесяць год іх гораду, дзесяць год пачатку іх працоўнай біяграфіі. Ніколі і нідзе не падводзілі мае слаўныя аднагодкі-нафтаградцы:

Непаседлівыя і нястомныя
У вялікіх справах і марах,
Водблеск новай плаціны
І домны
На сур'ёзных абветраных
тварах.
А пагрукае ў шыбу
дыспетчар —
У дарогу кайстра гатова,
І ў ружовы пякучы вечар
Кантынент іх сустрэне
новы.
Будуць дні імчацца
паспешліва,
Будуць сніцца русыя
косы...
Аднагодкі мае
ўсюды першыя —
На зямлі
і у космасе.

Валянцін ЛУКША.

Фота галоўнага архітэктара Наваполацка Усевалада ІЗЕРГІНА.

ДЗЕЦІ СІНЬЁРА ІВАНА

Жыве ён у Брэсце, працуе на будоўлі тынкоўшчыкам. Завуць яго Іван, па бацьку Сцяпанавіч, а вось прозвішча, бадай, не будзем называць. Усё ж непрыемна чалавеку, каб людзі ведалі, што ў яго такія дзеці. Дый да дзяцей ён, праўду кажучы, нічога не мае. Любіць іх, а жонка Ефрасіння зірне на фатаграфію, уздыхне і заплача.

...У 1935 годзе Іван з Фрузай прадалі сваю гаспадарку, купілі білеты і з рэштай — 300 злотымі ў кішэні паехалі за акіяна. У Злучаныя Штаты і Аргенціну іх не пусцілі з такім капіталам, а вось у Парагвай — казалі — калі ласка! Там джунглі трэба карчаваць. А хто ж гэта будзе рабіць, як не гаротны беларус-эмігрант.

Абшарнік адеў Івану дзялянку тых джунгляў — корпайся, чалавеча, тут, здабывай хлеб, а праз шэсць год, калі цябе не ўдзяляць змеі ды камары не загрызуць, прыйдзем пабачым, як уладкаваўся, ды пачнём аброк брэць...

Пабудаваў Іван будан і пачаў жыць у ім з Ефрасінняй, лес карчаваць. Ператварыў джунглі ва ўрадлівае поле. Дом збудаваў. Двое хлопцаў-памочнікаў Ефрасіння Івану нарадзіла. Можна было б і жыць. Але...

Вось гэта самае «але» заўсёды з'яўляецца, калі гаротны чалавек узаб'еца на ногі. Пабачыў гаспадар джунгляў, што беларусы на яго зямлі зажылі нядрэнна. Налічыў арэндную плату. Сплацілі. Яшчэ дабавіў. Але ж, вядома, бяда ідзе за бядой. Пачулі белгавардзейцы, што тут атабарыліся былыя паддэныя цара рускага, князя Фінляндскага і прочая і прочая, і зляцеліся, як груганы: давай ім іхнюю долю.

І пачалі драць. І так дралі, што жыць на гэтай урадлівай зямлі стала немагчыма. Давялося пакінуць абжыты, ды якой цаной, кут.

Іван перабраўся з сям'ёй у Буэнас-Айрэс. Беспрацоўных там і без яго хапала. Тысячы іх раніцай шукаюць кавалак хлеба ў смеццевых скрынях. Спагадлівыя людзі, якія маюць магчымасць есці свежы хлеб, загорталі чэрствы ў паперку і рабілі надпіс: «Чысты. Можна есці».

Івану ўдалося ўладкавацца на працу. А хто мае працу, можа сак-так жыць у Аргенціне. Праўда, кватэра забірае палову зарплаты, але харчы параўнальна танныя ды і край цёплы, на вопратку не трэба шмат грошай аддаваць.

Зрэшты, маючы працу, таксама не можаш жыць зусім спакойна. Гляне на цябе гаспадар нядобрым вокам, выкліча, скажа: «З заўтрашняга дня для вас у мяне няма працы. Атрымайце заробленае і бывайце здаровы». Калі маеш стаж працы пяць год, выплачаць месячны аклад, а не маеш таго стажу — жыві, як хочаш. А самае горшае — калі цябе прагналі з аднаго прадпрыемства, то ўжо не возьмуць нідзе.

— Дзе працаваў? — першае пытанне, якое зададуць пры прыёме на работу.

Потым званок да адміністрацыі, дзе звольнілі, і адказ:

— Не, нам такія не патрэбны.

Іван стараўся, каб яго не напаткала такое няшчасце. Чалавек ён працавіты. Умеў трымаць у руках сякеру і пілу. Але страх яго ніколі не пакідаў: а што, калі...

І тады ён сказаў жонцы:

— Самае надзейнае наша багацце — дзеці. Трэба іх вучыць. Вучонаму чалавеку лягчэй. А пры іх і мы не загінем.

І пачалі яны вучыць дзяцей. Недаедалі, недасыпалі. На прадпрыемстве Іван не згадзіўся, каб з яго заробку вылічалі 10 працэнтаў на пенсію.

— Навошта яна мне? У мяне сыны будуць вучоныя. Вось мая пенсія...

Сыны вучыліся старанна, радалі бацькоў. І вывучыліся, сталі інжынерамі. Пажаніліся. Жонак з добрым пасагам узялі.

Але... Зноў гэта самае «але» стала поперак дарогі.

Аднойчы вечарам, прыйшоўшы з работы, Іван Сцяпанавіч сказаў жонцы:

— Ну, Ефрасіння Лукінічна, сёння ў нашага старэйшага сына Сцяпана дзень нараджэння. Пойдзем, павіншум.

Апрануліся па-святочнаму. На сэрцы так лёгка. А яшчэ веселялі стала, калі падышлі да вілы сына. У вокнах ззяе святло, гучыць музыка, смех.

Пазванілі. Дзверы адчыніў лёкай.

— Вам што?

— Мы да сына...

Змерыў іх недаверліва з галавы да ног.

— Пачакайце, далажу сін'ёру.

Бацькі пераглынуліся. Да ганка падкаціла бліскучая машына, з яе выйшла багата апранутая пара. Лёкай пакланіўся ёй нізка, а Івану Сцяпанавічу сказаў:

— Сін'ёр не можа вас прыняць, і наогул ён загадаў мне перадаць вам, каб вы сюды больш не прыходзілі...

Праз некалькі дзён Сцяпан прыехаў да бацькоў. Моўчкі слухалі яны тое, што ён гаварыў ім ад сябе і ад свайго малодшага брата:

— Мы вас любім. Грошы дамо, калі трэба. Але ў доме нашым не можам прыняць. Вы цёмныя, непісьменныя людзі. Як я вас пасаджу побач з гасцямі? Яны ў другі раз да мяне не прыйдуць. Усе адвернуцца ад мяне. А нават каб я і запрасіў вас за стол, дык вы ж не ўмеце трымаць відэльца. Мая жонка ўчыніла мне скандал. Я не магу праз вас з ёю спрачацца. Не губіце нас...

У гэты майскі вечар Іван рашыў: «Едзем на Радзіму».

І вось працуе ў Брэсце на будоўлі. Тут ацанілі яго залатыя рукі — паставілі брыгадзірам. Яго паважаюць. Інжынеры пры сустрэчы паціскаюць яму руку. Перад святам Першага мая яго партрэт разам з партрэтамі лепшых рабочых вывесілі ў клубе.

— Вось якая пашана да рабочага чалавека ў нашай краіне, — кажа ўсхваляваны Іван Сцяпанавіч жонцы.

Мы сядзелі ў пакоі старога рабочага. Жонка паказвае нам фатаграфіі сыноў: прыгожыя мужчыны, добра апранутыя.

— Мы на іх не крыўдуем, — кажа Іван Сцяпанавіч. — Яны нарадзіліся ў выраслі ў чужым свеце. Ва ўсім гэтым свет той і вінаваты.

Л. ПРОКША.

Днём і ноччу нясуць вахту нафтахімікі.

ГАНАРОВЫ

ГРАМАДЗЯНІН

БРАЦІСЛАВЫ

Яны сустрэліся на Украіне, пад Белай Царквой. Генерал Маскаленка, камандуючы арміяй, сказаў: «Прыйшоў час знаёміцца, палкоўнік! Знаёміцца і знаходзіць агульную мову. Дзейнічаць вам даведзеца супольна».

Пётр Мароль вужо чуў аб чэхаславацкай брыгадзе. Ведаў, што мужнасцю яе салдат захапляліся многія. Чуў ён і аб камандзіры — палкоўніку Людвігу Свобадзе. Гаварылі: умее ваяваць. Мароль не здзіўляўся гэтаму — радаму Свободы, таксама як і яго родную Беларусь, таптаў вораг.

— Ёсць знайсці агульную мову! — сказаў тады адзін з палкоўнікаў.

— Ёсць дзейнічаць супольна! — адгукнуўся другі.

Потым яны аб'яздалі пазіцыі — начальнік штаба Мароль і камандзір чэхаславацкай брыгады Свобода. Гутарылі з кожным камандзірам.

Палкоўнік-чэх даўжэй і цяплей, чым з іншымі, гутарыў з маладым камандзірам сапёрнай роты.

— Сапёры — першапраходцы. Як яны пройдуць, так пойдзем мы... — сказаў ён беларускаму калегу. Мароллю таксама спадабаўся камандзір сапёраў. Асабліва яго на дзіва дапытлівыя вочы.

Раніцой быў бой. Гарачы, кровапралітны... Немцаў выбілі з Белай Царквы, рынуліся ўперад.

У зацішы паміж баямі афіцэры збіраліся ў адной зямлянцы. Жартвалі, спявалі. Якія толькі песні не гучалі тады! Рускія і чэшскія, беларускія і славацкія, украінскія і балгарскія...

Чацвёрты Украінскі фронт імкліва прасоўваўся ўперад. І Свобода, які ірваўся як мага хутчэй ступіць на родную зямлю, папрасіў камандаванне перадаць яго брыгаду Чацвёртаму Украінскаму. Ваенныя дарогі палкоўніку часова разышліся.

29 сакавіка 1945 года гвардзейская Чырванасцяжная дывізія пад камандаваннем палкоўніка Пятра Мароля ступіла на славацкую зямлю. Дывізія абышла фашыстаў з поўначы, вораг вымушаны быў пакінуць Браціславу, не паспеўшы прывесці ў выкананне каварны план узарвання горада. Праз дваццаць год, калі краіна святкавала юбілей Перамогі, жыхары Браціславы ўспомнілі аб палкоўніку Маролі, адшукалі яго, прысвоілі яму званне Ганаровага грамадзяніна свайго горада.

— На вайне заўсёды цяжка, — гаворыць палкоўнік у адстаўцы Пётр Мароль. — Але найбольш цяжка з таго часу, як мы перайшлі граніцу, было ўсё-такі пад Брно. Трэба было фарсіраваць рэчку. Абодва бакі не шкадавалі агню. І раны лічыць нам давялося даволі доўга. Але Брно фашысты таксама не паспелі ўзарваць. Цэлы полк трапіў да нас у палон!

Полк у палоне. А што з ім рабіць? Палонныя на маршы — вялікі клопат. Палкоўніку трапіў на вочы малады чарнявы хлапец.

— У цябе ёсць сябры? Чалавек дзесяць-пятнаццаць знойдзеца? — спытаў палкоўнік.

Хлапец кінуў.

— Тады вось што...

Сяк-так узброішы сялянскіх хлацоў, палкоўнік перадаў пад іх ахову палонных.

— Будуць паслухмянымі, не турбуюцца, — на ламаанай рускай мове сказаў хлапец.

І дывізія пайшла далей. Увечары штаб Мароля па нейкіх справах вяртаўся ў Брно.

— Немцы! — прапантаў раптам шафёр.

— Тушы фары! — скамандаваў палкоўнік. А сам думаў: адкуль маглі ўзяцца тут немцы? Аднак другога выйсця не было — трэба было даваць бой. Ён аддаў загад байцам. І іменна ў гэты момант пачуў:

— Яны зараз паслухмяныя, таварыш палкоўнік. Яны працуюць. Яны цяпер павінны многа, многа працаваць. Бачыце, зямлю вырабнююць. Скорэ ж сяўба!

Чарнявы хлапец усміхаўся на ўвесь рот. Дзіва што! Дзесятак чэшскіх хлацоў прымусяў працаваць цэлы полк фашыстаў!

У мітусні Мароль не спытаў імя разважлівага хлапца і вельмі шкадаваў аб гэтым, калі ў 1965 і 1967 гадах гасцяваў у Чэхаславакіі.

Загад быў лаканічны. У Празе ўспыхнула паўстанне. Трэба было спяшацца на дапамогу сябрам, каб азварэлыя фашысты не паспелі расправіцца з паўстанцамі.

Пётр Мароль вызваляў Прагу з поўдня. А на поўначы роднай сталіцы разам з Чацвёртым Украінскім змагаўся генерал Людвіг Свобода. Яны сустрэліся, калі адгрэмелі апошнія залпы. Сядзелі пры газоўцы, і на ўсю кампанію была толькі адна бутэлка пражскага віна і банка кансерваў. Але ў іх была Прага, было Будучае.

Як склаўся пасляваенны лёс Пятра Маркавіча Мароля? Вось ужо дванаццаць гадоў прайшло з таго часу, як ён пакінуў армію. Дзяржава па заслугах ацаніла яго службу, прызначыла добрую пенсію. Але не такі чалавек адстаўны палкоўнік, каб жыць мінулымі справамі. Сваім ведам і не па ўзроўню маладой энергіі ён знайшоў прымяненне і на цывільнай службе. Ён жыве ў родным Мінску. Працуе старшым выкладчыкам у Беларускай інстытуце механізацыі сельскай гаспадаркі.

Надаўна Пётр Маркавіч тут, у Мінску, сустрэўся з Паўлам Марцэлі. Камандзір сапёрнай роты стаў вядомым чэхаславацкім вучоным. Але Мароль яго пазнаў. На твары ў зморшчынах блішчалі ўсё тыя ж дапытлівыя вочы.

Пётр Маркавіч быў рады пазнаёміцца з чэшскім сябрам сваіх выхаванцаў. Студэнты павялі гасця ў «куток Чэхаславакіі». Расказалі аб сваіх сувязях з чэшскімі і славацкімі студэнтамі. У Беларускай інстытуце механізацыі сельскай гаспадаркі створана аддзяленне Таварыства саюзаў чэхаславацкай дружбы. І ўзначальвае яго старшы выкладчык, палкоўнік у адстаўцы Пётр Маркавіч Мароль.

I. МУХІНА.

Studying in the Soviet Union

«Первое русское слово, которое я услышал, прибыв в СССР, было «здравствуйте». Так началось знакомство с нашей страной для Шреста Туласи Дасса, молодого непальского парня, который теперь учится в Московском энерго-машиностроительном институте, одном из крупнейших технических вузов в мире. О дружбе советских и иностранных студентов, их совместной учебе и отдыхе рассказывает он в своей статье «Образование в СССР», которую мы предлагаем вниманию читателей.

Many of my friends have expressed curiosity about the life of foreign students in the USSR, how they study and acquire trades and professions. I hope that this letter will throw light on the subject. I shall use my own example in Moscow to illustrate it.

It is six years since I came to the Soviet Union. I didn't know Russian and the first word in this language I heard was «zdravstvujete», which means «hello». This was at the airport. After one year of study at the preparatory department of the Moscow Motor and Highways Institute we could understand Russian, take notes at lectures,

engage in seminars, read technical, scientific and political literature and fiction. Knowing the language, we could understand the history and culture of the soviet people and get a better knowledge of Soviet life.

When I finished the Russian course I joined the Moscow Power-Engineering Institute. With a student body exceeding 25,000, including some 800 foreigners from 52 countries, it is one of the largest technological institutes in the world.

At the end of the first year of study we had a two months' course of field training at the Dynamo, Frezer and the First

Ball-Bearing plants. Whatever was not clear to us was explained by workers and foremen. Our theoretical studies became more meaningful after this.

Our lecturers included the finest professors. We were particularly fortunate during our graduation year: our field training was arranged at the Bratsk Hydroelectric Power Station. When I say we, I mean 15 students from Nepal, Indonesia, Iraq, the Sudan, Somalia, Guatemala and the German Democratic Republic.

The Bratsk HES on the Angara is the biggest of its kind in the world. It has a capacity of 4.5 million kw. and generates annually an average of 22,600 million kwh. The station is operating at full capacity now but when we went there construction was still in progress and the last turbines were being assembled. The construction site gave us — future power engineers — wonderful opportunities to see, at one place, the construction, assembly and operation of the station.

On our return trip to Moscow we made a stop in Irkutsk, a big city in West Siberia. The Professor of Irkutsk University invited us to spend several days at the University's sports centre on the shores of Lake Baikal, the deepest lake in the world.

Local students gave us a cordial welcome and showed us

У творчасці гомельскага графіка Аляксандра МЕЛЬЯНЦА вялікае месца займае тэма барацьбы народных масаў Беларусі з фашысцкімі захопнікамі. Сам у мінулым партызан, мастак стварыў гераічны вобраз народа-змагаара. НА ЗДЫМКУ: лінагравюра «Звязда» — партызанка.

«ЛЯНОК» ДЫКТУЕ МОДУ

Паводле спецыяльнага заказу японскіх фірм Мінская фабрыка мастацкіх вырабаў пачала выраб «экспартных» фасонаў летніх сукенак з ільну. Вялікая партыя вырабаў, аздобленых ручнай вышыўкай, будзе накіравана ў краіну ўзходзячага сонца.

Англія, Італія, Швецыя — вось краіны, якія з задавальненнем купляюць прадукцыю фабрыкі. У праслаўтых «міні-спадніц» з'явіўся сур'ёзны канкурэнт — ільняная сукенка з нацыянальным арнаментам.

Не забываюць мінскія рукадзельніцы і пра сваіх зямлячак. Да лета на фабрыцы распрацоўваюцца восем новых сучасных мадэляў лёгкіх сукенак з ільну.

Беларускі народны хор пад кіраўніцтвам народнага артыста БССР Генадзя ЦІТОВІЧА падрыхтаваў да Першамая новую праграму, танец з якой «Свята на граніцы» вы бачыце на нашым здымку.

Фота Г. ФРАЛОВА.

НОВЫЯ ВЕРШЫ

Зіновій ВАГЕР

Старыя прымаўкі дзядоў — Палешукі мы — чалавекі, Героі працы і баёў.

Над роднай Прыпяццю і

Пінай

Гараць агні, бушуе май...

Ты — сэрца нашага часціна,

Любімы край, палескі край!

Сяргей ЗАКОННИКАУ

ПАЛЕСКІ КРАЙ

Над роднай Прыпяццю і

Пінай

Гараць агні, бушуе май...

Ты — сэрца нашага часціна,

Любімы край, палескі край!

Шумяць пад ветрам хвалі

збожжа,

Нібыта мора — шыр палёў,

І адарваць вачэй не можаш

Ад стромкіх пушчаў і бароў.

Як толькі ўзыйдзе ясны

ранак,

Заззяе мірна неба сінь —

Гамонку пачынаюць краны,

Растуць пад сонцам карпусы.

Даўно забыты ў новым веку

За небакраем зніклі параходы,

Што везлі ў свет ад родных хат сялян,

І толькі птушкі ўвосень год за годам

Па тых шляхах ляцяць за акіяна.

Ды птушкам што! Яны ляцяць улегцы.

Вярста да гнёздаў будзе карацей.

А як жа вам, без крыл, перасяленцы,

Да родных ніў і хат пераляцець!

Як трапіць да вяскоўцаў на гаворку,
Ля прызбы, дзе так пахне палыном,
Падняць за шубасе кубак рускай горкай,
І ўчуць, як бучен грэмне перуном...
На Беларусі свішчуць пералёткі
Каля азёр, у жыце маладым...
І звонаць клёны стромкія на золку,
І ападаюць лісцямі гады.

СЫНЫ БАЯВЫХ ПАЛКОЎ

Напярэдадні Дня Перамогі намеснік упрэўляючага трэстам «Белэнергабуд» у Мінску І. Шуб атрымаў пісьмо з Масквы ад інжынера-падпалкоўніка А. Фірсава. Афіцэр сардэчна віншаваў дарагога бацьку са святам і запрашаў у госці.

Бацькам дванаццацігадовага Афанасія Фірсава афіцэр Шуб стаў у цяжкія дні вайны. Хлопца гэтага ён сустрэў ля Сухініч. Ішоў бой. Гарэла вёска. Брудны, апалены хлопчык выскачыў з палаючага дома з балалайкай у руках.

— Гэта ўсё, што засталася ў мяне, — сказаў ён сумна афіцэру.

У цяжкія дваццаты год І. Шуб, тады трынаццацігадовы хлопчык з Асіповіч, васьмі гадамі, як Афанасій, спаткаў камандзіра палка Чырвонай Арміі Яноўскага. Ён, як Афанасій, быў галодны і абдраны. Камандзір загадаў залічыць местачковага хлопчыка ў полк. Так Ізя Шуб знайшоў сваю сям'ю, стаў выхаванцам 23 палка Чырвонай Арміі.

Прайшлі гады. Выхаванец арміі вырас, стаў афіцэрам. І васьмі гадамі вайны. Пад Калінінградам Шуб сустрэў свайго палкавога бацьку Яноўскага. Ён ужо быў генерал-маёрам. Горача абняў свайго выхаванца і пажадаў яму поспехаў.

І васьмі гадамі Афанасій...

Афіцэр прыхіліў да сябе хлопчыка.

— Пойдзеш да нас?
— О, ахвотна, — адказаў Афанасій.

Хлопчыка абулі, апранулі. Яго палюбілі салдаты і клапаціліся аб ім.

Аднойчы ў часць прыбыў вядомы цяпер на ўвесь свет генерал Баграмян. Малады воін, убачыўшы яго, падбег і чотка адрэпартаваў.

— Гвардыі радавы Фірсаў, — закончыў ён даклад, шчоўкнуўшы абцасамі.

— Радавы? — усміхнуўся генерал. — А з цябе выйдзе добры афіцэр. — І загадаў накіраваць хлопчыка ў сувораўскае вучылішча.

Афанасій Фірсаў паспяхова скончыў вучылішча. Генерал меў рацыю. Фірсаў аказаўся здольным хлопцам. Яго накіравалі ў ваенную акадэмію. Скончыў яе, стаў ваенным інжынерам.

Нямала такіх, як Ізя Шуб і Афанасій Фірсаў, вывела ў людзі Савецкая Армія. І выхаванцы яе памятаюць пратых афіцэраў, якія іх прыгарнулі, лічаць іх сваімі бацькамі.

НА ЗДЫМКАХ: 1. ШУБ — выхаванец Чырвонай Арміі ў 20-я гады. 2. Афіцэр І. ШУБ з Афанасіем ФІРСАВЫМ у час вайны.

БЕЛАРУС У І ІНТЭРНАЦЫЯНАЛЕ

5 мая споўнілася 150 год з дня нараджэння Карла Маркса, творцы навуковага камунізму. Маркс быў заснавальнікам і правадыром Міжнароднага Таварыства рабочых — І Інтэрнацыянала, прадстаўляў Рускую секцыю ў Генеральным Савеце І Інтэрнацыянала. Побач з Карлам Марксам у Міжнародным Таварыстве рабочых працавалі прадстаўнікі рускай рэвалюцыйнай інтэлігенцыі. Адзін з рэвалюцыянераў — наш зямляк А. Д. Трусаў.

Слаўная старонка ў гісторыі І Інтэрнацыянала належыць Рускай секцыі, якая ўзнікла ў сакавіку 1870 года ў Жэневе і была цесна звязана з К. Марксам і Ф. Энгельсам. У гэту секцыю ў якасці паўнапраўных яе членаў уваходзілі рускія і беларускія рэвалюцыянеры-дэмакраты Н. І. Уцін, А. Д. Трусаў, Е. Л. Дзмітрыева, Е. Г. Барценева і А. В. Корвін-Крукоўская. Усіх іх К. Маркс называў прадстаўнікамі «маладой Расіі».

Характэрна, што сакратар Рускай секцыі І Інтэрнацыянала А. Д. Трусаў з'яўляўся беларусам, а кіраўнік яе Н. І. Уцін прымаў удзел у падрыхтоўцы паўстання 1863 года на тэрыторыі Беларусі і двойчы наладжваў работу рэвалюцыйных друкароў у Віцебскай губерні. На рэвалюцыйны шлях у гэтай жа губерні выйшла і родная сястра выдатнага матэматыка Соф'і Кавалеўскай — член Рускай секцыі А. В. Корвін-Крукоўская.

Гэта гаворыць аб тым, што рэвалюцыйныя традыцыі беларускага народа з'яўляліся часткай агульнарасійскіх рэвалюцыйных традыцый, адчувалі ўплыў перадавой грамадска-палітычнай думкі Расіі. Важна і тое, як указвалі правадыры пралетарыяту, што паўстанне 1863 года ў Польшчы, Літве і Беларусі паслужыла зыходным пунктам Інтэрнацыянала.

Імяна ў час паўстання 1863 года на тэрыторыі Мінскай губерні са зброяй у руках змагаўся супраць памешчыкаў і царызму беларускі

рэвалюцыянер А. Д. Трусаў. Ён нарадзіўся 15 мая 1835 года ў Барысаве, Сям'я А. Д. Трусава ў хуткім часе пераехала ў Мінск, дзе бацька яго Даніла Іванавіч служыў у паштовай канторы. У чэрвені 1853 года Антон Данілавіч скончыў Мінскую гімназію, а ў 1854 быў залічаны ў Маскоўскі ўніверсітэт на медыцынскі факультэт. У час вучобы ён прымыкаў да рэвалюцыйных гурткоў «Маладая Расія», «Бібліятэка казанскіх студэнтаў», быў блізка да «Зямлі і волі», польскага «Огула».

Праз некаторы час А. Д. Трусаў пакідае ўніверсітэт і ў Мінску ўключаецца ў работу па згуртаванню рэвалюцыйных сіл і ўзбраенню іх для ваенных дзеянняў у час паўстання 1863 года. А. Д. Трусаў, як і іншыя беларускія рэвалюцыянеры, лічыў, што ад паспяховага развіцця паўстання залежыць пачатак рускай сялянскай рэвалюцыі.

Паўстанці атрад, якім кіраваў А. Д. Трусаў, меў некалькі сутычак і бітваў з царскімі войскамі ў Мінскай губерні. Не выпадкова нават магільскі губернатар Бяклемішаў 12 лістапада 1863 года дакладваў Мураўёву-вешацелю, што існаванне «шайкі» (так ён называў паўстанці атрад) тым небяспечней, што пры пэўных умовах можа паслужыць ядром для больш значнай «банды» і выклікаць новыя беспарадкі на граніцы Магілёўскай губерні. Таму на распараджэнню Мураўёва для падаўлення паўстанцаў былі накіраваны войскі з Мінска і Магілёва. Сілы былі ня-

роўныя. Да зімы 1863 года атрад рассяяўся, хоць асобныя паўстанцы трымаліся ў мінскіх лясах да вясны 1864 года і нават пазней. Пасля падаўлення паўстання 1863 года А. Д. Трусаў вымушаны быў хавацца. З дакументаў III аддзялення вядома, што беларускі рэвалюцыянер некаторы час знаходзіўся сярод рускіх рэвалюцыянераў Масквы і Пецярга. Прычым члены тайнага таварыства Н. А. Ішучіна аказалі А. Д. Трусава садзейнічанне ў яго ўцёках за граніцу праз Фінляндыю. І ў жніўні 1864 года беларускі рэвалюцыянер прыбыў у Парыж. У Францыі ён акунуўся ў самую густыню грамадскага руху, выступаў на сходах сацыялістаў, знаёміўся з рэвалюцыйнай марксісцкай літаратурай.

У 1868 годзе ў Жэневе выйшаў першы нумар рускага рэвалюцыйнага эмігранцкага часопіса «Народное дело», у склад редакцыі якога ўваходзілі М. А. Бакунін, Н. І. Уцін і іншыя. У хуткім часе з-за рознагалосся М. А. Бакунін і яго прыхільнікі выйшлі з редакцыі. Часопіс апынуўся ў руках Н. І. Уціна і яго таварышаў. А. Д. Трусаў стаў сакратаром редакцыі гэтага часопіса.

Вядома, што да моманту стварэння І Інтэрнацыянала рабочы клас Еўропы і Амерыкі быў ідэяна і арганізацыйна разрознены. На ролю яго «настаўнікаў» прэтэндавалі дробнабуржуазныя сацыялісты Прудон, Ласаль, Бакунін і іншыя вяшчальнікі псеўдарэвалюцыйных фраз.

Ідэолаг анархізму М. А. Бакунін хацеў стаць на чале сусветнага рэвалюцыйнага руху. Супраць гэтых дыктатарскіх замахаў выступалі члены Рускай секцыі. У пісьмах да К. Маркса, падпісаных кіраўнікамі Рускай секцыі І Інтэрнацыянала Н. І.

Уціным і А. Д. Трусавым, прама ўказвалася на імкненне М. А. Бакуніна адыгрываць ролю дыктатара, «інтрыгаваць і наладжваць змовы», на яго планы «ўзарваць Рускую секцыю і замяніць яе іншай».

Таму члены Рускай секцыі старанна збіралі ўсе друкаваныя і рукапісныя матэрыялы, якія выкрывалі бакунізм, для даклада К. Маркса. Н. І. Уцін, А. Д. Трусаў выдатна справіліся з заданнем правадыра пралетарыяту. Імяна дзякуючы ім М. А. Бакунін і яго бліжэйшыя прыхільнікі ў верасні 1872 года былі выключаны з Інтэрнацыянала на Гаагскім кангрэсе.

Пасля спынення дзейнасці Рускай секцыі беларускі рэвалюцыянер працягваў заставацца ў Жэневе і ў сваёй друкарні друкаваў рад брашур і кніг прыхільнікаў рэвалюцыйнай справы. Ён страсна абараняе марксізм ад нападак розных ворагаў.

Заслугі беларускага рэвалюцыянера перад міжнародным рабочым рухам значныя. Мы ведаем, што А. Д. Трусаў, як і іншыя члены Рускай секцыі І Інтэрнацыянала, прымаў удзел у стачачным руху заходнеўрапейскага пралетарыяту. Напрыклад, 22 красавіка 1870 года А. Д. Трусаў у пісьме ў редакцыю «Марсельезы» (друкаваны орган І Інтэрнацыянала ў Францыі), у прыватнасці, гаварыў: «Рускія браты сочаць з гарачым спачуваннем за вашым пераможным рухам па шляху да сацыяльнага вызвалення... Пакуты, якім падвяргаюцца рабочыя, патрабуюць безадкладнай дапамогі і падтрымкі ўсіх іх братоў». Руская секцыя аказвала таксама дапамогу швейцарскім рабочым-страхарам. А. Д. Трусаў ад імя секцыі прапанаваў бастуючым матэрыяльную дапамогу, а Н. І.

Уцін увайшоў у камісію са-дзейнічання стачцы.

Пралетарскі інтэрнацыяналізм рускіх дзеячоў І Інтэрнацыянала асабліва праявіўся ў падзеях Парыжскай камуны. Два члены секцыі — Е. Л. Дзмітрыева і А. В. Корвін-Крукоўская са зброяй у руках абаранялі першую ў свеце пралетарскую дзяржаву, а кіраўнікі яе Н. І. Уцін і А. Д. Трусаў увайшлі ў склад Жэнеўскага камітэта па аказанню дапамогі Камуне.

Вельмі важным для рэвалюцыйнай прапаганды ў Расіі з'яўлялася выданне ў друкарні і апублікаванне ў часопісе «Народное дело» пісьма К. Маркса членам Рускай секцыі, Маніфеста І Інтэрнацыянала аб франка-прускай вайне, Устаноўчага маніфеста і Статута Міжнароднага Таварыства рабочых, справаздачы Генеральнага Савета Базельскаму кангрэсу 1869 года, «Грамадзянскай вайны ў Францыі», напісаных К. Марксам і Ф. Энгельсам. Гэтыя творы затым распаўсюджваліся ў многіх гарадах Расіі.

Напружаная рэвалюцыйная дзейнасць у час паўстання 1863 года І Інтэрнацыянала, а таксама матэрыяльныя цяжкасці прывялі да таго, што А. Д. Трусаў сур'ёзна захварэў. У 1883 годзе, калі арганізоўвалася марксісцкая група «Вызваленне працы», беларускі рэвалюцыянер перадаў ёй сваю друкарню. Прыблізна праз год А. Д. Трусава, ужо цяжка хворага, павезла ў Мінск яго сястра, дзе ён у хуткім часе памёр.

Справа, за якую змагаўся Антон Данілавіч Трусаў, перамагла ў нашай краіне. Ідэя марксізма перамагла і ў іншых краінах свету.

І. ШПАДАРУК.

НАРОДНЫЯ МАТЫВЫ, СУЧАСНЫЯ ФОРМЫ

У Мінску, у залах Дзяржаўнага мастацкага музея БССР, экспануюцца першая выстаўка дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Кожны з 1300 экспанатаў — гэта сапраўдны твор мастацтва. 152 аўтары — прафесіянальны мастакі, шклавары заводу «Нёман» і імя Дзяржынскага, ткачы Аршанскага льнокамбіната і дывановых камбінатаў у Віцебску і Брэсце, народныя ўмельцы з далёкіх беларускіх вёсак — прыслалі сюды свае вырабы.

Выстаўка вельмі разнастайная па відах мастацтва (шкло, фарфор і фаянс, ткацтва і мастацкая вышыўка, скургалантарэя, манументальна-прыкладнае мастацтва і кераміка, разьба і размаляўка па дрэве, мэбля, адзенне, прамысловая графіка), па пачырку аўтараў, але ёсць у яе адна агульная і вельмі каштоўная рыса. Выстаўка глыбока нацыянальная. Сённяшніх майстроў вабіць народнае мастацтва, яны ахвотна выкарыстоўваюць яго асновыя прынцыпы і прыёмы. Ганчары, разьбяры па дрэве, ткачы стварылі непаўторныя сувеніры, звяртаючыся да вобразаў мінулага. Тонкім гумарам вызначаецца кожная з 15 работ М. Пушкарка: «Паляшук», «Тарас (на Парнасе)», «Лявон і Лявоніха», «Браткі-беларусы», «Палескія навіны». Радуюць вока яркія маляўнічыя насценныя пано, інкруставаныя саломкай па дрэве Ул. Басалыга, — «Ганчар Лявон», «Бондар Алесь», «Праха», «На купалле». Само жыццё беларускага народа, яго гісторыя, звычайна знайшлі ўвасабленне ў творах мазырскага ганчара і мінскага мастака.

Шкло — найбольш багаты і цікавы раздзел выстаўкі. Работы Ул. Мурашвера, Л. Мярко-

вай, С. Раўдзе не раз экспанаваліся на міжнародных выстаўках і атрымлівалі ўзнагароды і дыпламы. Высокую ацэнку наведвальнікаў, захапленне выклікаюць іх работы — дэкаратыўныя вазы і блюда з крышталю, прыборы для віна, дэсертныя наборы з дымчатага і каляровага шкла, падсвечнікі з каляровага шкла.

Ткацтва і вышыўка прадстаўлены вырабамі Аршанскага льнокамбіната, творамі ткачых з беларускіх вёсак. Гэта абрусы, пасцілкі, парцьеры, сурвэткі, пакрывалы, ручнікі, накідкі, дарожкі. Тут жа дэкаратыўная карта Беларусі, зробленая для ўводнай залы БССР на Міжнародным кірмашы ў Лейпцыгу. Дарэчы, на выстаўцы ёсць і яшчэ адзін экспанат, які пабываў у Лейпцыгу, — дэкаратыўнае пано «Герб БССР» і гербы беларускіх гарадоў з дрэва і металу. Аўтары — М. Данцыг, Б. Няпомнячы і А. Сурскі.

Свае вырабы экспануюць і мадэльеры Мінскага дома мадэляў. Гэта камплекты адзення, якія носяць назвы «Алесь», «Палессе», «Белавежская пушча». Мастакі выкарысталі для іх стварэння самыя сучасныя і модныя матэрыялы — футруцяляці, воўну, трыкатаж, спалучыўшы іх са старажытнымі беларускімі народнымі традыцыямі.

Наогул аб усёй выстаўцы можна сказаць, што яна прыклад таго, як на падставе багатай спадчыны мінулага ствараюцца сучасныя ўзоры дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, як у народныя матывы ўплываюцца сучасныя лініі і формы.

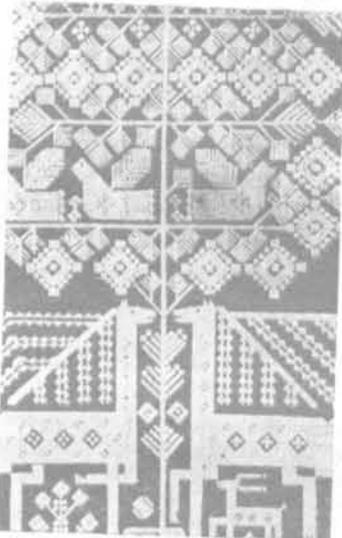
Д. ЧАРКАСАВА.

На выстаўцы «Дэкаратыўна-прыкладнае мастацтва».

Ул. БАСАЛЫГА. Драўляныя фігуркі і пано з саломкі «Белавежская пушча».

Набор «Веласіпедысты». Яго аўтар — С. РАЎДВЕ.

МІНСКАЕ МЕТРО

Штодзённа паслугамі гарадскога транспарту нашай сталіцы карыстаюцца каля мільёна пасажыраў. Горадабудаўнікі падлічылі, што праз дзесяць—дваццаць гадоў насельніцтва Мінска павялічыцца ў паўтара раза, а аб'ём унутрыгарадскіх пасажырскіх перавозак — у два з палавінай раза.

Ужо цяпер у гадзіны «пік» нялёгка трапіць у тралейбус, трамвай або аўтобус, хоць на большасці маршрутаў яны ў гэты час ідуць з інтэрваламі ў мінуту. Асабліва шмат часу тратыцца на дарогу з работы дадому і з дому на работу тым, хто жыве ў новых мікрараёнах.

Вырашыць вострую транспартную праблему ў нашым горадзе дапаможа метрапалітэн. Яго будаўніцтва прадугледжана ў праекце комплекснага развіцця транспарту нашай сталіцы. Аб тым, што будзе ўяўляць з сябе гэта важная транспартная артэрыя Мінска, раскажвае галоўны спецыяліст па транспарту інстытута «Мінскпраект» Д. Краўцоў.

— Першая чарга метрапалі-

тэна злучыць плошчу Леніна з раёнам Зялёнага Луга. Прамежкавыя станцыі плануецца будаваць на Цэнтральнай плошчы і плошчы Перамогі, на плошчы Я. Коласа і каля політэхнічнага інстытута, а таксама на перакрываючых Ленінскага праспекта з вуліцамі Калініна і Волгаградскай. Найбольш загрузаны будучыя станцыі перасадкаў на Цэнтральнай плошчы і плошчы Я. Коласа: з першай падземнай электрычкі звязуць раён Ракаўскай шашы, а з другой — раён падшыпнікавага завода. Агульная працягласць падземных магістралей першай чаргі складзе 16 кіламетраў.

У другую чаргу намячаецца злучыць з плошчай Леніна Курасоўшчыну, падоўжыць лінію ад падшыпнікавага завода да Чыжоўкі (праз аўтазавод), а Цэнтральную плошчу звязаць з раёнам Серабранкі. У канчатковым выніку агульная працягласць ліній метро дасягне 32,3 кіламетра і злучыць усе вялікія жылыя масівы Мінска, як існуючыя, так і перспектыўныя, з цэнтрам і важнейшымі прамысловымі раёнамі.

Да характарыстыкі метрапалітэна, якую даў галоўны спецыяліст «Мінскпраекта», можна дадаць некалькі немалаважных падрабязнасцей. «Падземка» прыме на сябе каля палавіны пасажырскага патоку з першых дзён свайго пуску, а затым колькасць яе пасажыраў будзе з кожным днём павялічвацца. Сапраўды, цяпер, напрыклад, каб дабрацца аўтобусам ад плошчы Я. Коласа да аўтазавода, трэба патраціць не менш паўгадзіны. На метро, нават улічваючы прыпынкі на прамежкавых станцыях, можна пераадолець гэту адлегласць усяго за 11—12 минут. Скорасць паяздоў метро на перагонах будзе дасягаць 80 кіламетраў у гадзіну.

Геалагічны разрез мясцовасці паказаў, што не заўсёды зэтагодна пракладваць тунелі метро глыбока пад зямлёй. Гэта апраўдана толькі для адрэзкаў шляху, якія пройдуць пад цэнтральнай часткай Мінска. А бліжэй да гарадской мяжы метро будзе праходзіць на невялікіх глыбінях, сям-там выйдзе з-пад зямлі і ў асобных месцах пройдзе па спецыяльных эстакадах.

«БЕЛАРУСЬ-ПАЛАНЕЗ»

Так назвалі канструктары Мінскага радыёзавода новую, удасканаленую мадэль радыёлы. Яна вельмі элегантная з выгляду, простая і надзейная ў эксплуатацыі. Залік паўправаднікоў скарачае колькасць радыёламп, спрощана схема.

ЗАЦВІЛІ

АБРЫКОСЫ

У маляўнічым зялёным убранні сады, скверы і бульвары Брэста. Зацвілі абрыкосы. Завезеныя з поўдня, яны добра прыжыліся і ва ўраджайныя гады даюць па 600—800 пладоў з дрэва.

У садах горада цяпер каля дзвюх тысяч дрэў абрыкоса. Якія пладаносяць. Вырошчваюцца таксама вінаград, маньчжурскі персік, грэцкі арэх. У вольны час садоўніцтвам і кветкагадоўляй займаюцца тысячы рабочых і служачых. Група энтузіястаў стварыла грамадскі плодгадавальнік.

ГУМАР

Жанчыне для шчасця патрэбна нямнога: мець усё тое, што хоча.

Адам быў створан перад Евай, каб мець магчымасць спакойна сказаць пару слоў.

Шатландзец купіў цудоўны дом і з горадасцю паказвае яго госьцю:

— Тут спальня, гэта салон, а гэта сталовая. Вялікая, праўда? Тут магло б, крый божа, абедаць з пяцьдзесят чалавек.

Па вуліцы ідуць муж з жонкай.

— Слухай, — гаворыць ён, — прайдзем на другі бок. На сустрэч нам ідзе Кавальскі, а я яму павінен аддаць доўг і таму не хацеў бы з ім сустрэцца.

— Добра, давай тады зойдзем у гэты магазін.

— Не-не! Лепш спаткаць Кавальскага.

Чарлі Чаплін сядзеў з прыяцелем у рэстаране.

— Калі ласка, прыміце заказ, — звяртаецца ён да афіцыянта. — Дзве катлеты з бараніны і крыху смежанай бульбы.

Афіцыянт запісвае і паўтарае пра сябе:

— Два бараны, дзве бульбыны.

Чаплін, пачуўшы гэта, проціць:

— Калі ласка, крыху менш бараноў і крыху больш бульбы.

Калі прэпаратам для аднаўлення валасоў памажаш грэбень, а праз тыдзень з яго зробіцца шчотка, значыць, ты напай на першы дзейнічаючы прэпарат.

Жонка да мужа:

— Гэта жахліва! Пра цябе раскажваюць такія страшныя гісторыі!

— Малю цябе, раскажы! Я ж пішу ўспаміны.

Папугай пасля таго, як гаспадар выйшаў з дому, адчуў сябе дрэнна і рашыў пазваніць да ветэрынара. Узяў трубку, набраў дзюбай нумар тэлефона ўрача і пачуў у трубцы голас:

— Ало!

— Я б хацеў пагаварыць з доктарам.

— Доктара няма дома.

— А хто пры апарате?

— Яго папугай!

Б. БАТАЛАУ.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

6-19-31, 6-97-92, 6-18-88, 3-15-15.

ТЭЛЕФОНЫ: